శిథిల శిల్పాలు

తాండూర్‌లో ఉదయం ఆరింటికి బయల్దేరితే హైద్రాబాద్ చేరుకునేప్పటికి ఎనిమిదింబావైంది. అప్పట్నించీ బంజారాహిల్స్ అనబడే రాతి సముద్రంలో పడి, శ్రీనివాసరావనే శాస్త్రీ కోసం వెతుక్కుంటున్నా.

మైదానాల్లా విస్తరించిన ప్రదేశాలూ . . . రాతి వనాల్లా అందంగా, హుందాగా తలయెత్తి నిలబడిన భవంతులూ . . . పెద్ద పెద్ద గేట్లూ . . . చప్పుడైతే చాలు భీకరంగా మొరిగే కుక్కలు . . . ఘాట్ రోడ్లను తలపించేలా ఎత్తుపల్లాలు . . . వీటన్నిటికి తోడు నెత్తిని మాడ్చేస్తున్న ఎండా . . .

ఐనా పట్టువదలని విక్రమార్కుడిలా తిరుగుతూనే ఉన్నా . . . ఎదురు పడిన వాడినల్లా వాకబు చేస్తూనే వున్నా . . . ఎక్కువ మంది ఏగాదిగా నా వైపు చూసి "తెల్వదు" అని వెళ్ళిపోయినోళ్ళే . . . వాళ్ళే నయమనిపించేలా కొందరైతే "శ్రీనివాసరావా? ఏ శ్రీనివాస రావూ . . . " అంటూ నింపాదిగా మాటల్లోకి దిగుతున్నారు. నేను "ఫలానా" అనటమే ఆలస్యం "ఏం చేస్తుంటాడూ?" అంటూ ప్రశ్నని సంధిస్తారు. సమాధానం వచ్చీరాకముందే, "ఇంటి నంబరెంతా?", "ఏమైనా కొండ గుర్తులుతెలుసా?" లాంటి ప్రశ్నల శరపరంపర . . . అన్నిటికీ ఓపిగ్గా చెప్పిన సమాధానాలు విన్నాక, ఓసారి ఆకాశం వైపుకూ, మరోసారి నా మొహంలోకి చూసి, "ముందుకెళ్ళి . . . అదుగో . . . అక్కడ అడిగి చూడు" అంటూ ఉచిత సలహా . . .

"ఆగే జాకే పూఛో"కి అంతమెక్కడో తెలీక అవస్థ... తిరిగి తిరిగి నీరసం . . . సమయం పన్నెండు గంటలు కావస్తోంది. చిన్నగా మొదలై బంజారాహిల్స్ అంత విశాలంగా వ్యాకోచించిన ఆకలి . . .

ఆదివారం కావటం వల్ల పోస్ట్‌మేన్‌ని ఎలాగోలా పట్టుకుని 'నీవే తప్ప నితః పరం బెరుగ' అనటానికి అవకాశం లేదాయె . . . తిరిగి వెళ్ళిపోదామని శరీరం మొరాయిస్తున్నా మనసొప్పటం

లేదు. ఇంత దూరం వచ్చి, ఇన్ని గంటలు వెదికాక సదరు శ్రీనివాసరావుని కల్సుకోకుండా వెళ్ళటం సబబు కాదనిపించింది.

మరలా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ యింటి నెంబర్లను చూసుకుంటూ బయల్దేరాను. ఓ ఫర్లాంగు నడిచాక కొంగలా మెడ చాచి నడుస్తున్న ముసలాయన్ని ఆపి అడిగాను.

"ఓ . . . అతనా . . . పురావస్తు శాఖలో పని చేస్తున్నాడనుకునేవాణ్ణి . . . కాదు పాత వస్తువుల్ని బోల్డు డబ్బు తగలేసి కొంటాడట . . . అదో పిచ్చి . . . పొరపాట్న అతనింటికెళ్ళానోసారి . . . ఇల్లంతా పాత సామాన్లని భద్రపరిచే గదిలా ఉందంటే నమ్ము . . . వూపిరాళ్ళా . . . అదుగో అటు వైపున నాలుగో ఇల్లే" అన్నాడు అదోలా నవ్వుతూ.

మరో సందర్భంలో అయితే అతని అతి వాగుణ్ణి భరించలేక పోయేవాడినేమో . . . కానీ ప్రస్తుతం నాక్కావలసిన యిల్లు చూపించడమే కాకుండా, నేను కలుసుకోబోయే వ్యక్తి గురించి కొంత సమాచారం అందించినందుకు సంతోషపడ్తూ ఆ యింటి వైపుకు నడిచాను.

గేటు దగ్గరున్న కాలింగ్ బెల్ నొక్కబోయి భయం భయంగా చూశాను . . . 'కుక్క ఉన్నది జాగ్రత్త' అనో, 'బివేర్ ఆఫ్ డాగ్స్' అనో బోర్డు కన్పిస్తుందేమోనని వెతికాను . . . కన్పించలా.

కొంగ మెడతను చెప్పినదాన్ని బట్టి చూస్తే ఈ ఇంట్లో సింహం అంత పెద్దదో, పులిలా పైనబడి చీల్చి చెండాడే బాపతు కుక్కనో ఉండే అవకాశం లేదు . . . మరీ ముసలిదై పోయి- మొరగడానికి కూడ ఓపిక లేనంత ముసల్ది . . . యజమానిని చూసి తోకాడించడానికి కూడా సత్తువ లేని . . . కళ్ళు కనిపించని . . . చెవులు వినిపించని . . . ముసలికుక్క . . . ఉండాలి. ఆ ఆలోచనకే నవ్వొచ్చింది.

బెల్ మోగించాను. తాపీగా వచ్చి 'ఎవరు కావాలి?" అంటూ పనిమనిషి అడుగుతుందను కుంటే నా అంచనాని తారుమారు చేస్తూ నలభై ఐదో, యాభయ్యో వయసున్న వ్యక్తి ఎదురుగా వచ్చి నిలబడ్డాడు. చెట్టంత మనిషి . . . కళ్ళు తీక్షణంగా ఉన్నాయి. మీసాలు గుబురుగా వుండి చివర్లు మెలితిరిగి వున్నాయి. మిలిట్రీలో మేజర్లా వున్నాడు . . . ఖరీదైన వాసన . . . పెళపెళలాడే కొత్త వంద రూపాయల నోటులా... మడతలు నలక్కుండా . . .

కళ్ళతోనే 'ఎవరు కావాలి?' అన్నట్లు ఉరిమాడు.

"నమస్కారం సార్! నా పేరు సుధాకర్. శ్రీనివాసరావుగార్ని కలుసుకోవాలి" అన్నాను వీలైనంత వినమ్రంగా.

వెంటనే అతన్లో అనూహ్యమైన మార్పొచ్చింది. కళ్ళు సంతోషంతో మెరిశాయి . . . మొహం

నిండా నవ్వు వ్యాపించింది.

గేటు తీసి నన్ను కౌగిలించుకున్నంత పని చేశాడు.

"మీ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నా.. రండి లోపలికి" అన్నాడు.

నేను కొద్దిగా కంగారుపడ్డాను. నా కోసం ఎదురు చూడట మేమిటి?

నేనొస్తున్నానని ఇతనికెలా తెల్సింది? పురాతన వస్తువులంటే ఇష్టంతో పాటు మేజిక్కులు . . . మనోబలంతో భవిష్యత్తుని దర్శించటం . . . మాయలు . . . మంత్రాలు వచ్చేమోనని అనుమానం కలిగింది.

డ్రాయింగ్ రూమ్‌లో మెత్తటి తివాచీ మీద అలంకరించిన అందమైన సోఫాలో కూచోబెట్టాడు. మంచీ మర్యాదా తెలిసిన వ్యక్తి అనుకుని సమాధానపడ్డాను.

గది నిండా అలంకరించిన అద్భుతమైన శిల్పాలు . . . మూలల్లో నిల్చున్న గంధర్వ, యక్షిణి, కిన్నెర, కింపురుష జాతి సుదతుల నిలువెత్తు రాతి విగ్రహాలు . . . గోడలకు పొయిటిక్‌గా అమర్చిన అజంతా, ఎల్లోరా శిల్ప సౌందర్యాన్ని తలపించే పడతుల కళాఖండాలు . . . అప్పుడెప్పుడో నాగార్జునసాగర్ వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి మ్యూజియంలో చూశానిలాంటి రాళ్ళలోంచి జాలువారే సౌందర్యాన్ని . . . రాతి అక్షరాలతో పొదిగిన కమ్మని కవిత్వాన్ని . . . ప్రాచీనశిల్ప సంపదతో అలంకరించిన మ్యూజియం గదిలో కూచున్న అనుభూతి నాకు . . .

అతను నా సంభ్రమాన్ని ఆసక్తిగా తిలకిస్తూ అదోలా గర్వంతో తడిసిన నవ్వు నవ్వాడు.

"నాకు ఏంటిక్స్ అంటే చిన్నప్పటినుండీ అమితమైన ఆసక్తి. పాత వాటిని పారేయటం నచ్చదు. నేను నాలుగో తరగతిలో ఉన్నప్పుడు మా నాన్న కొనిచ్చిన ఇంకు పెన్ను నా దగ్గర ఇంకా భద్రంగా ఉంది తెలుసా! ఇలాంటివి ఇష్టం కాబట్టే నాన్న ఉద్యోగంలో చేరమన్నా వినకుండా బషీర్‌బాగ్‌లో ఏంటిక్స్ షాపు పెట్టాను. అదృష్టం కలిసొచ్చి వ్యాపారంలో రాణించాను. సో . . . ఈ ఇల్లు, ఆస్తి, అంతస్తు . . . అన్నీ ఏంటిక్స్ చలవే" – నిశ్శబ్దంగా పని చేసుకుపోతున్న ఎయిర్ కండిషన్ మెషిన్ కన్నా చల్లగా నవ్వాడతను.

ఇవన్నీ నాకెందుకు చెప్తున్నాడో అర్థంకాని అయోమయ పరిస్థితి నాది.

కాఫీ వచ్చింది. అసలే ఆకలిగా వుండటం వల్ల ఆ వాసనకే ప్రాణం లేచొచ్చింది. 'ఎంతటి మర్యాద!' – అనుకోకుండా ఉండలేక పోయాను.

"కింద ఆరు గదులు, పైన ఆరు గదులూ ఉండేట్టు కట్టించిన ఇల్లిది. పై పోర్షన్‌లో నేనూ, నా సంసారం. కింది పోర్షన్‌లో ఇదిగో . . . యిలా నేను సేకరించిన ప్రాచీన వస్తువులు, కళా ఖండాలు . . . ఇవి భద్రపరచడానికే వినియోగిస్తున్నా. మీరు కాఫీ తాగాక అన్ని గదులలో

ఉన్న నా కలెక్షన్ చూపిస్తాను" అన్నాడతను.

అందులో 'తొందరగా కాఫీ తాగు' అనే శ్లేష ధ్వనించి – నోరు కాలుతున్నా గటగటా తాగేశాను.

ఇతను ఇవన్నీ నాకెందుకు చూపించాలనుకుంటున్నాడో అంతుబట్టటం లేదు. అంత కష్టపడి సేకరించిన వస్తువుల్ని పదిమందికీ చూపించి తృప్తిపడే మనస్తత్వం అనుకుంటా. ఎందుకైనా మంచిదని నా భుజానికి వేలాడ్తున్న ఖద్దరు సంచిలోంచి అతనికి ఇవ్వాల్సిన వాటిని తీయబోయాను.

"అప్పుడే తొందరేమొచ్చింది? తర్వాత ఇద్దరుగానీ. మొదట నా కలెక్షన్స్ చూపిస్తాను రండి" అన్నాడు.

నాకు తప్పలేదు. కాఫీ రుణం ఉండిపోయింది కదా . . .

డ్రాయింగ్ రూంని ఆనుకుని ఉన్న విశాలమైన గది నిండా రకరకాల నాట్య భంగిమల్లో ఉన్న శిల్ప సుందరీ మణులు . . .

"ఇవన్నీ సేకరించడానికి ఎంత కష్టపడ్డానో తెలుసా? అదుగో . . . ఆ శిల్పం ఉంది చూశారూ. కుడి చేయి విరిగి పోయి . . . నడుం దగ్గర పగిలిపోయి . . . శాతవాహనుల కాలం నాటిది. బోల్డు డబ్బు పోసి కొన్నాను" అన్నాడు.

మరో గదిలోకి పిల్చుకెళ్ళాడు. అక్కడ చాలా అందమైన పట్టెమంచం ఉన్నది. ఎర్ర చందనంతో చేసిన పట్టె మంచం . . .

"ఇది ముత్తాతల కాలం నాటి మంచం . . . చూశారా . . . ఇప్పటికీ ఎంత గట్టిగా వుందో . . . దీని కోళ్ళు చూశారా . . . ఎంతందంగా చెక్కారో . . . కోళ్ళకు పై భాగాన సింహం తలలు చూశారా . . . వాటి జూలు . . . ఆ నగిషీలు . . . అప్పటి కళాకారుల నైపుణ్యం తెలుస్తుంది కదూ" అన్నాడు.

మరో గది నిండా రకరకాల గడియారాలున్నాయి. ఇసుక గడియారాలు, నీడ గడియారాలు, ఎనిమిదడుగుల ఎత్తున్న గడియారం, రకరకాల రూపాల్లో వింత వింత గడియారాలు . . . టెలిఫోన్ కనుక్కున్న కొత్తలో వాడిన గొట్టాల్లాంటి పరికరం.. గ్రామఫోన్ రికార్డు, భోషాణం పెట్టెలా ఉన్న పాతకాలం నాటి రేడియో.

మరో గదిలో రకరకాల కత్తులూ, డాళ్ళూ, ఇనుప కవచాలూ, కచ్చడాలూ . . .

కొన్ని నాణాల్ని చూపిస్తూ, "వీటిని పెదవేగి వెళ్ళినప్పుడు ఓ ముసలాడి దగ్గర చూశాను. ఎంత ప్రలోభపెట్టినా అమ్మడే . . . నేను వదుల్తానా . . . సాలార్‌జంగ్ అంత కాకున్నా నేను

కూడా ఛోటా మోటా ఏంటిక్ కలెక్టర్ని కదా . . . నాలుగు మాయ మాటలు చెప్పి, డబ్బుతో పాటు ఓ బాటిల్ స్కాచ్ విస్కీ సమర్పించుకుని వీటిని స్వంతం చేసుకున్నా" అన్నాడు.

నేను ఆ గదుల మాయాజాలంలో – మిస్టిసిజంలో లుప్తమైపోయాను.

అన్ని గదుల్లో ఉన్న పురాతన వస్తు సంగ్రహాన్ని చూడటానికి దాదాపు గంట పైనే పట్టింది.

తిరిగొచ్చి డ్రాయింగ్ రూంలో కూచున్నాక అన్నాడతను – "మనం పాతవని పారేసే వాటి విలువ నేటి మనుషుల్లో చాలా మందికి తెలీదండి. పాత చింతకాయ ఎంత శ్రేష్ఠమో మీకు తెల్సు కదా . . . పాత బంగారంలో ఉన్న నాణ్యత కొత్త దాంట్లో ఉంటుందా చెప్పండి? అందుకే 'ఓల్డ్ ఈజ్ గోల్డ్' అన్నారు. మీ సంస్థ జరుప తలపెట్టిన అతి పెద్ద ఏంటిక్ ఎగ్జిబిషన్‌కి నన్ను ఆహ్వానించటం సంతోషంగానూ, గర్వంగానూ ఉంది. మీరు వచ్చే ముందే మీ బాస్ వరప్రసాద్ గారు ఫోను చేసి మీ ద్వారా ఇన్విటేషన్ పంపిస్తున్నట్లు చెప్పారు."

నేను శూన్యంగా అతని వైపు చూశాను. శిలాశాసనాలు రాసిన ప్రాకృత భాషలో మాట్లాడినట్లున్నాడు. అందుకే ఒక్క ముక్కా అర్థం కాలేదు.

అతను అసహనంగా కదిలాడు.

"ఇన్విటేషన్ తెచ్చినట్లున్నారుగా – ఇచ్చేయండి" అన్నాడు.

"ఏం ఇన్విటేషన్?"

"మీ పేరు సుధాకర్ అని కదా చెప్పారు."

"అవును."

"మిమ్మల్ని వరప్రసాద్‌గారు పంపలేదా?"

"ఆయెనెవరో నాకు తెలియదు"

అతని మొహం వివర్ణమయింది. క్రోధం కోరలు సాచింది.

"మరి ఆ విషయం ముందే చెప్పి ఉండొచ్చుగా . . . బెల్లం కొట్టిన రాయిలా ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా . . . నా చేత వాగించావు."

అతను ఏక వచన ప్రయోగంలోకి దిగాడు. మొహంలో రంగులు వేగంగా మారుతున్నాయి. ఓ రకమైన నగ్న క్రూరత్వం కనిపిస్తోందిప్పుడు. ఇందాకటి నుండీ ఏ ముసుగులో దాచుకున్నాడో ఈ మొహాన్ని...

"మీరు చెప్పే అవకాశం ఇవ్వలేదండీ . . . క్షమించాలి . . . నేను తాండూర్‌లో ఉన్న 'సరస్వతీ వృద్ధాశ్రమం' నుండి వచ్చాను" అన్నాను.

"ఏం పని?" అతనిలో కోప ఛాయలు . . . ఏ క్షణమైనా గెటవుట్ అనేట్టుంది అతని వాలకం.

"మీ అమ్మగారు వారం రోజుల క్రితం చనిపోయారు. ఆమె చివరి కోరిక మేరకు మీకందించాల్సిన వాటిని ఇచ్చిపోదామని వచ్చాను."

ఆ వార్త విని అతను దుఃఖపడ్తాడని ఊహించాను. ఇంత ఆస్తి, అంతస్తు ఉన్నప్పటికీ తల్లిని అనాథాశ్రమంలో వదిలి, చివరి చూపుకు కూడా నోచుకోనందుకు బాధతో కుమిలిపోతాడనుకున్నాను. పాత వస్తువులంటే ప్రాణం అని నా దగ్గర గంట సేపు ఉపన్యాసం దంచిన వ్యక్తి - ప్రాణమున్న ముసలి తల్లిని నిర్దయగా బైటికి విసిరేసినందుకు నా ముందు సిగ్గుతో, అవమానంతో చితికిపోతాడనుకున్నాను.

నన్ను మరోసారి విస్మయపరుస్తూ అతను భావ రహితంగా ఉండిపోయాడు.

ఆ అవకాశాన్ని జారవిడవకుండా నేను చెప్పాలనుకున్న నాలుగు మాటల్ని చెప్పడానికే నిర్ణయించుకున్నాను.

"మీ అమ్మగారు పదేళ్ళ క్రితం ఆశ్రమంలో చేరినప్పటి నుంచీ తనతో పాటు ఓ జీవచైతన్యాన్ని తీసుకు వచ్చారు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూ, నవ్విస్తూ మిగతా వృద్ధుల్లో ఉత్సాహాన్ని నింపేవారు. ఎవరికి చేతనైన పని వాళ్ళ చేత చేయించి ఆశ్రమానికి ఆదాయం వచ్చే రకరకాల మార్గాలను అన్వేషించేవారు.

ఈ పదేళ్ళ కాలంలో ఆమె మీ గురించి ఎప్పుడూ చెడుగా మాట్లాడలేదు. ఎవరైనా కదిపినా మృదువుగా మాట దాటేసేవారు తప్ప మీ మీద ఈగ వాలనిచ్చేవారు కాదు.

ఆశ్రమం పెట్టినప్పటినుంచీ దానికి సంబంధించిన ఎకౌంట్స్ చూసుకోవడానికి నేను నియమించబడ్డాను. బైటి పనులేమైనా ఉంటే ఇన్‌మేట్స్ అందరూ నాకే చెప్తారు.

మీ అమ్మగారు అద్భుతమైన పెయింటింగ్స్ వేసేవారు. అంత గొప్ప కళాహృదయం ఉండబట్టే ఆమె కొడుకైన మీకు ఏంటిక్స్‌లో అందాల్ని వెతుక్కునే నైపుణ్యం అలవడిందనుకుంటాను.

ఆమె వేసిన పెయింటింగ్స్‌ని అమ్మగా వచ్చిన ఆదాయంలో సగం మా ఆశ్రమానికి ఇచ్చేవారు. మిగతా సగం మీ కోసమని బ్యాంకులో జమ చేసేవారు. "నా సంపాదన నా ఒక్కగానొక్క కొడుక్కి చెందాలన్న కోరికతో దాచి పెట్టటంలో ఎంత సంతృప్తి ఉందో నీకు తెలుసా?" అనేవారు నాతో.

గత ఎనిమిది నెలలుగా ఆమె అనారోగ్యంతో బాధపడ్డారు. ఆ సమయంలో మీకు ఎన్నో ఉత్తరాలు రాశారు. మిమ్మల్ని ఒక్కసారి చూడాలని ఉందనీ - ఆ తర్వాత తృప్తిగా చనిపోతాననీ

అనేవారు. ఓ పాతిక వరకూ ఉత్తరాలు రాసి ఉంటారు. నాకు గుర్తుంది - వాటిని పోస్ట్ చేసింది నేనే.

అవసానదశలో ఆమె మీ రాక కోసం అలమటించారు. చూపు ఎప్పుడూ గది తలుపు వైపే ఉండేది. ఏ చిన్న అలికిడైనా 'శీను వచ్చాడా' అని అడిగేవారు. ఎవరి పాదాల శబ్దం విన్నా 'అదుగో మా శీనూనే . . . నన్ను చూడటం కోసం వస్తున్నాడు' అనేవారు.

లేవలేని స్థితిలో ఉండి కూడా ఆమె మీ కోసం ఓ పెయింటింగ్ వేశారు. పక్షవాతంతో కుంచె పట్టుకోలేకపోయినా నా సహాయంతో అతికష్టం మీద పూర్తిచేసిన అపురూప కళాఖండం అది.

చనిపోయే రోజు డెలీరియంలో కూడా ఆమె కలవరించిన పేరు 'శీనూనే'.

ఆమె చివరి కోరిక ప్రకారం బ్యాంకులో జమ చేసిన డబ్బుకి మీరు హక్కుదారులని తెలిపే పత్రం ఇది."

సంచిలోని కాగితం తీసి టేబుల్ మీద పెట్టాను. దాంతో పాటు బ్యాంకు ఖాతా పుస్తకం కూడా పెట్టాను.

"ఇది ఆమె మరణ ధృవీకరణ పత్రం. ఇది ఆమె చివరిగా వేసిన పెయింటింగ్. చూశారా . . . ఇందులో శిథిలమైన భవంతీ, కూలిన గోడలు చిత్రించబడ్డాయి. యిది క్షీణించిన ఆమె శరీరానికి ప్రతీక . . . ఆ భవంతిలో మినుకు మినుకుమంటూ ఓ చిన్న దివ్వె కన్పిస్తుంది చూశారా... అది మీ రాక కోసం అణగారిపోతున్న ఆశతో ఎదురుచూస్తున్న ఆమె ప్రాణం . . . పైన అనంతమైన ఆకాశం చిత్రించబడింది చూశారా . . . ఆమె అంతలా మీ కోసం ఎదురు చూశారు.

మీ ఇంటి నిండా అద్భుతమైన కళాఖండాల్ని సేకరించి పెట్టుకున్న మీ రసజ్ఞతకు జోహార్లు. ఇవన్నీ నిర్జీవ కళాకృతులే. మా ఆశ్రమంలోని వృద్ధులందరూ శరీరం శిథిలమైన సజీవ మూర్తులు.

మీరీ విషయాన్ని ఎప్పటికైనా గుర్తిస్తే మీ అమ్మగారి ఆత్మ శాంతిస్తుంది. శెలవు."

సంచి భుజానికి తగిలించుకుని లేచాను. బైటికి వెళ్ళబోతూ గడప దగ్గర ఓ క్షణం నిలబడి వెనక్కి తిరిగి చూశాను.

ఆ గదిలో అతని చుట్టూ అలంకరించబడి ఉన్న నల్లరాతి విగ్రహాల మధ్య అతనూ ఓ రాతి విగ్రహంలా కనిపించాడు.

(రచన ఇంటింటి పత్రిక, జనవరి 2004; 'తెలుగు పలుకు' తానా రజతోత్సవ సంచిక)